

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN  
I KARLSTAD****DOM**  
2014-08-27  
Meddelad i  
KarlstadMål nr  
1905-14 E**SÖKANDE**Schindler Hiss AB, 556202-2821  
Sisjö Kullegata 8  
421 32 Västra Frölunda**MOTPART**Karlstads kommun  
Upphandlingsenheten  
651 84 Karlstad**SAKEN**Offentlig upphandling enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling  
(LOU)

---

**AVGÖRANDE**

Förvaltningsrätten bifaller Schindler Hiss AB:s ansökan på så sätt att upphandlingen får avslutas först sedan rättelse har gjorts innebärande att Schindler Hiss AB inte ska anses ha lämnat pris på fullserviceavtal där material ingår.

Dok.Id 115305

---

<b>Postadress</b>	<b>Besöksadress</b>	<b>Telefon</b>	<b>Telefax</b>	<b>Expeditionstid</b>
Box 568 651 12 Karlstad	Rådhuset, Stora torget	054-14 85 00 <b>E-post:</b> forvaltningsrattenikarlstad@dom.se www.forvaltningsrattenikarlstad.domstol.se	054-14 85 30	måndag – fredag 08:00-16:00

**BAKGRUND**

Karlstads kommun (kommunen) genomför en offentlig upphandling avseende ramavtal för service samt reparationer och underhåll av hissar inom Karlstads kommun och Hammarö kommun med en avtalstid om tre år och möjlighet att teckna förlängning på ett år. Som grund för tilldelning gäller det anbud som för kommunen är det ekonomiskt mest fördelaktiga enligt en utvärderingsmodell där prisbilden utgör 80 procent och kvalitets-/miljö-säkring 20 procent. Av prisbilden utgör totalpriset för samtliga hissobjekt (A) 20 procent och timdebitering för 600 timmar m.m. (B) 80 procent.

Sedan kommunen beslutat att avbryta upphandlingen har förvaltningsrätten i dom den 8 januari 2014 i mål nr 4023-13 beslutat att rättelse ska ske på så sätt att upphandlingen ska återupptas.

Kommunen har nu återupptagit upphandlingen och den 5 maj 2014 beslutat anta anbudet från ThyssenKrupp Elevator Sverige AB. I beslutet hänvisar kommunen till e-postsvar från Schindler Hiss AB (Schindler) den 2 september 2013 varav enligt kommunen framgår att bolaget lämnat ett pris på fullserviceavtal där även material ingår, vilket kommunen inte efterfrågat. Mot den bakgrunden har kommunen förkastat Schindlers anbud. Kommunen anför vidare att anbudet även hade kunnat förkastas på den grunden att Schindlers timdebiteringspriser varit onormalt låga.

**YRKANDEN M.M.**

Schindler ansöker om överprövning och yrkar att förvaltningsrätten ska förklara bolagets anbud giltigt och att det ska utvärderas tillsammans med de övriga inkomna anbuden. Som skäl för yrkandet anför Schindler i huvudsak följande. Det är helt riktigt att Schindler ser på hela avtalet inklusive service, reparationer, felsökning, uttryckningar, material m.m. Schind-

ler har aldrig angivit att material ingår i anbudet. Reparationer och felsökning kommer att tillkomma enligt anbudsformuläret med 150 kr/h respektive 250 kr/h beroende tid på dygnet reparationen eller felsökningen utförs, Utryckningskostnad efter ordinarie arbetstid kommer att tillkomma med 1 000 kr/tillfälle. Material kommer att tillkomma och med tanke på att beställaren i detta fall inte krävt att anbudslämnarna i anbudet ska fylla i någon procentsats för påslag på material kommer standardpåslag att gälla. Även ersättning servicebil kommer att tillkomma med 90 kr/mil enligt anbudet från Schindler. Beställarens påstående om att Schindler inte lider någon skada är direkt felaktigt. Schindler har i sin ansökan om överprövning till förvaltningsrätten visat att om beställaren valt att inte förkasta anbudet från Schindler så hade Schindler vunnit utvärderingen och skulle då tilldelats kontraktet. Förklaringen gällande att Schindler har offererat ett timpris på 150 kr/h och att detta skulle vara onormalt lågt har förvaltningsrätten redan tagit upp. Förvaltningsrätten skriver där att ”Även om Schindlers timpris på 150 kronor i B-delen är mycket lägre än de övrigas 520, 632 och 660 kronor, är det mer anmärkningsvärt med spridningen i A-delen som ska avse totalpriset för samtliga hissobjekt och där Nordisk Hiss har 50 750 kronor, Thyssen 95 993 kronor, Kone 408 355 kronor och Schindler 731 400 kronor”. Förvaltningsrätten skriver även ”Lika väl som Schindler av taktiska skäl kan ha angett ett lägre timpris i B-delen skulle Nordisk Hiss och Thyssen enligt förvaltningsrättens mening av taktiska skäl kunna ha angett ett lägre pris i A-delen.”

Karlstads kommun bestrider bifall till Schindlers ansökan och anför bland annat följande. Schindler anger att material aldrig ingått i anbudet trots skrivningen i epostmeddelandet. Så som tidigare anförts utgör anbudet och e-postmeddelandet en enhet. Enligt kommunens uppfattning står det klart att Schindlers anbud omfattar även material. I annat fall hade det inte funnits någon anledning för Schindler att omnämna material i e-postmeddelandet. I yttrandet skriver Schindler vidare att kostnader för material

kommer att tillkomma och att standardpåslag kommer att gälla. Kommunen har inte efterfrågat material och det kommande avtalet kommer inte att omfatta material. Under inga omständigheter finns det uppgifter i förfrågningsunderlaget som ger en leverantör rätt att ensidigt bestämma materialkostnader. Det bör framhållas att kommunen inte förkastat Schindlers anbud på den grunden att det varit onormalt lågt. Kommunen har dock anfört att för det fall förvaltningsrätten anser att kommunen begått ett upphandlingsfel genom att förkasta anbudet på grund av att det varit orent så finns trots det inte grund för ingripande mot upphandlingen eftersom Schindler inte lidit eller riskerat att lida skada. Detta eftersom kommunen hade kunnat förkasta anbudet så som onormalt lågt på grund av timpriset om 150 kr. Av kammarrättspraxis framgår att ett timpris om ungefär 300 kr i byggbranschen (en bransch som är jämförbar med den nu aktuella) är att anse som onormalt lågt. Anbudet från Schindler hade således kunnat förkastas och av denna anledning har Schindler inte lidit skada i den mening som avses i LOU. Denna fråga bör enligt kommunens uppfattning kunna prövas inom ramen för om Schindler lidit skada eller inte. Frågan om Schindlers offererade timpris om 150 kr varit onormalt lågt har inte prövats av förvaltningsrätten i mål nr 4023-13 och är därför inte heller rättskraftigt avgjord.

Schindler anför med anledning av kommunens yttrande följande. Schindler ställer sig frågande till att beställaren kan hävda i sitt yttrande att avtalet inte kommer omfatta material med tanke på att beställaren i anbudsförfrågan Kommersiella villkor 1.2 med rubrik Felavhjälpning skriver att:

- Felavhjälpning utförs normalt genom reparation eller utbyte.
- Vid utryckning för felavhjälpning ska servicebil utrustad med vanligt förekommande reservdelar och verktyg användas.

När Schindler hänvisar till material menar bolaget reservdelar till hissen exempelvis tryckknappar, förbrukningsmaterial till hissen exempelvis lampor samt smörjmedel exempelvis olja, fetter och trassel. Att som beställare

teckna ett avtal avseende förebyggande service samt underhåll, felsökning och reparationer av hissar utan att kunna beställa material kan inte vara beställarens avsikt. Vill beställaren ändå beställa allt material själv och utrusta Schindlers servicebilar med vanligt förekommande reservdelar samt se till att materiallager finns tillgängligt är beställaren självfallet välkommen att göra så. Det är en mycket dyr lösning för beställaren och kommer vara vad Schindler känner till helt unik i Sverige gällande materialhantering för hissar.

### SKÄL FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Om en upphandlande myndighet har brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § LOU eller någon annan bestämmelse i denna lag, och detta har medfört att en leverantör lidit eller kan komma att lida skada, ska rätten enligt 16 kap. 6 § LOU besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse gjorts.

Enligt nämnda bestämmelse i 1 kap. 9 § LOU ska upphandlande myndigheter behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt genomföra upphandlingar på ett öppet sätt. Vid upphandlingar ska vidare principerna om ömsesidigt erkännande och proportionalitet iakttas.

I aktuellt e-postmeddelande den 2 september 2013 anför Schindler följande. ”Förklaring till er fråga gällande vårt låga pris för timdebiteringen är att vi ser på hela Ert avtal inkl. service, reparationer, felsökning, uttryckningar, material m.m. Som framgår i vårt anbud är kostnaden 6.900 kr/hiss och år vilket innebär att vi fokuserar på förebyggande underhåll vid servicetillfällena för att minimera driftstörningar där mellan. Upplägget för Era hissar gör att vi bör slippa åka ut och laga hissarna för en låg timpeng. Det är ingen bra affär för endera part om hissen står still. Med detta upp-

lägg kommer vi arbeta aktivt i syfte att göra vårt yttersta för att Era hissar alltid skall fungera.”

*Förvaltningsrättens bedömning*

Fråga i målet är först om Schindlers anbud i förening med förklaring i e-postmeddelandet innebär att bolaget lämnat pris på fullserviceavtal eller inte samt om material ingår i priset på ett sätt som inte stämmer överens med förfrågningsunderlaget. Som anförts består prisdelen i upphandlingen dels av ett grundpris för samtliga hissar, dels ett tilläggspris med timdebitering för reparationer m.m. Upplägget innebär att en anbudsgivare kan ange ett lägre eller högre pris i grunddelen och motsvarande i tilläggsdelen beroende på hur anbudsgivaren väljer att utforma sitt anbud. Schindler har i detta avseende ett betydligt högre pris i grunddelen än övriga anbudsgivare men i gengäld ett avsevärt lägre timpris i tilläggsdelen. Det är naturligt att kommunen ställt frågan hur detta kommer sig och Schindler har då svarat med ovan redovisat e-postmeddelande.

Enligt förvaltningsrättens mening kan e-postmeddelandet inte ges den entydiga tolkning som kommunen gör gällande. Tolkningen kan också ifrågasättas i förhållande till att Schindler faktiskt angett ett timpris för tilläggsdelen. Om Schindler såsom bolaget uppger i e-posten prioriterar förebyggande underhåll för att minimera driftstörningar kan detta förklara att bolaget har ett högre pris i den delen. Om utvärderingsmodellen inte ger mervärde för en sådan prioritering och fördelning mellan fasta och rörliga kostnader kan bolagets anbud med normalt timpris för reparationer tappa i konkurrenskraft, vilket kan vara ett skäl till den utformning av anbudet som Schindler gjort. En annan anledning kan vara att av utvärderingstaktiska skäl välja den fördelningen av priserna, vilket synes vara förenligt med förfrågningsunderlaget och där övriga anbudsgivare kan ha utformat sina anbud utifrån samma taktiska förutsättningar men gjort en annan för-

delning. Under dessa förhållanden finner förvaltningsrätten att kommunen saknat grund för att tolka Schindlers anbud på det sätt som framgår av beslutet den 5 maj 2014. Förvaltningsrätten finner även att det inte framkommit annat än att Schindler beträffande material har lämnat anbud i enlighet med vad som efterfrågats.

Frågan är då om Schindler riskerat att lida skada till följd av kommunens bedömning av anbudet eller det, som kommunen anfört, föreligger grund för att utesluta anbudet såsom onormalt lågt. Med hänvisning till bedömningen av e-postmeddelandet anser förvaltningsrätten att det inte går att bedöma det låga timpriset för sig utan att det bör ses som en del av Schindlers totala pris för uppdraget. Det är också anbudet i sin helhet som ska prövas mot möjligheten i 12 kap. 3 § LOU att förkasta ett onormalt lågt anbud och det finns även förfaranderegler i den bestämmelsen som ska följas. Utifrån det svar som Schindler lämnat i e-postmeddelandet anser förvaltningsrätten att det inte framkommit att Schindler har lämnat ett onormalt lågt anbud. Det ankommer emellertid på kommunen att pröva om förutsättning för uteslutning på grund av onormalt lågt anbud föreligger men förvaltningsrätten anser att det låga timpriset i detta mål inte innebär att Schindler inte riskerat lida skada till följd av kommunens brott mot LOU vad avser tolkningen av anbudet. Vid dessa förhållanden ska Schindlers ansökan bifallas på så sätt att rättelse ska ske varvid bolaget inte ska anses ha lämnat pris på fullserviceavtal.

### **ÖVERKLAGANDE**

Denna dom kan överklagas. Hur man överklagar, se bilaga (DV 3109/1B LOU).

Bo Forsberg



# SVERIGES DOMSTOLAR

## HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Göteborg.

**Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.**

Överklagandet ska ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagandet för offentlig part räknas från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagandet infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

**Skrivelsen med överklagande ska innehålla**

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer

till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nås för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.

2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

I mål om överprövning enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling eller lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster får avtal slutas innan tiden för överklagande av rättens dom eller beslut har löpt ut. I de flesta fall får avtal slutas när tio dagar har gått från det att rätten avgjort målet eller upphävt ett interimistiskt beslut. I vissa fall får avtal slutas omedelbart. Ett överklagande av rättens avgörande får inte prövas sedan avtal har slutits. Fullständig information finns i 16 kapitlet i de ovan angivna lagarna.

Behöver Ni fler upplysningar om hur man överklagar kan Ni vända Er till förvaltningsrätten.